

Storaksjon mot norsk skogbruk

20 store miljøorganisasjoner i seks europeiske land går nå sammen i en aksjon for å få skogbruket i Norge, Sverige og Finland til å verne spesielle naturområder. Organisasjonene vil støtte seg på miljøkrav fra førende forlagshus i Tyskland og England.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Det er nettverkene Taiga Rescue Network (TRN) og Forest Movement Europe (FME) som regisserer det felles utspillet. I Norge deltar Natur & Ungdom og Naturvernforbundet. Bakgrunnen for aksjonen er frykten for at viktige verneverdige naturområder skal gå tapt som følge av at skognæringene ikke tar miljøansvar. Organisasjonene har formulert en rekke krav som de forventer at skogbruket og skogindustrien opp-

fyller. De vil også bruke den gryende miljøbevisstheten i europeiske forlagshus for å sette styrke i aksjonen.

– Dette er det lille som skal til for å få den helt store forandringen i norsk skogbruk. Jeg er ganske sikker på at denne aksjonen vil føre til at det blir umulig å kjøpe tømmer fra verneverdig naturskog i framtiden. Papirmarkedet er nå så presset, at ingen vil ta sjansen på å kjøpe slikt tømmer, sier en seierssikker Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) til N&M Bulletin.

Spørreskjema

I Tyskland har Greenpeace allerede inngått samarbeid med fire av de største forlagene, som forplikter seg til ikke å ta imot tømmer fra snauhogstflater.

For eksempel har Axel Springer Verlag sendt ut spørreskjema til sine leverandører, blant dem Norske Skog, med spørsmål om hvor tømmeret kommer fra og hvordan det blir felt.

En rekke kanadiske papirleverandører har ikke fått forny-

et sine leveranser til tyske forlag som følge av at de driver med flatehogst.

Reaksjon i Norge

Skognæringen i Norge har allerede reagert på miljøkravene fra organisasjonene og markedet, gjennom opprettelsen av Bransjeprosjektet. Her blir endringer i skogbrukets praksis vurdert.

Men miljøorganisasjonene er altså utålmodige, og følger nøye med i hva skognæringen i Norge, Sverige og Finland foretar seg.

Fire industriforetak er plukket ut som mål for aksjonen, blant dem Norske Skog. Nå vil det bli tatt kontakt med store europeiske forlagshus for å gjøre dem oppmerksomme på at de ikke bør kjøpe papirmasse som stammer fra verneverdig naturskog i de tre landene.

Fire krav

Organisasjonene mener at skogindustrien bruker tømmer fra slike områder i dag. Her hjemme er det i det siste hugget i verneverdige områder som Skotjernfjell, Nord-Aurdal,

Holtefjell og kystgranskogen i Trøndelag.

De 20 organisasjonene står bak fire krav som nå blir stillet til skogbruket i Norge, Sverige og Finland:

- Øyeblikkelig stans i alle skogsinngrep og veibygging i gjenstående naturskog og urskogpregede områder og områder med truede arter.
- Gjennomføring av et ti års hogstforbud i områder som tilsammen utgjør 15 prosent av den produktive skogen. Aktuelle skogtyper som på denne måten skal beskyttes, er gammel skog, sumpskog, løvskog, buffersoner rundt reservater, nøkkelbiotoper og korridorer langs myrer, vann og vassdrag.
- Omgående forbud mot planting av fremmede treslag, bruk av klonete planter, bruk av insektgift, plantegift og kunstgjødsel, samt drenering (grøfting).
- Snauhogst må skrinlegges, og avvirkningen må så langt som mulig etterligne skogens naturlige mønster.

Skogens tilstand stadig dårligere

side 3

Naturvernere roser industrien

side 4

Berntsen vil øke u-hjelpen

side 5

Norge kan bli isolert i klimaforhandlingene

side 9

Ozonlaget er rekordtynt over Sibir

side 10

Natur&Miljø Bulletin

Norges Naturvernforbund

Ansvarlig redaktør: Jon Knut Berg

Red. sekr: Ole P. Pedersen
Journalist Jens P. Toldnæs
Postboks 2113 Grønnerløkka
0505 Oslo
Bankgiro: 1720.05.00717
Postgiro: 0803 50 94602
Elektronisk postadresse:
red.naturvern@oslonett.no
Telefon: 22 71 55 20
Telefax: 22 71 56 40

Annonser tlf: 22 71 92 20
Annonser fax: 22 71 92 38
Produksjon: Gan Grafisk.
Trykket på Cycilus, 100 prosent
resirkulert papir.
Neste N&M Bulletin kommer
10. mars 1995.
Natur & Miljø Bulletin er
medlem av Den norske
fagpresses forening.

Med kniven på strupen

Om Naturvernforbundets Gjermund Andersen har vært en noe upopulær skikkelse i skogkretser før, blir det nok ikke bedre nå. Han har fått med seg halve miljø-Europa i en felles front for å redde norsk naturskog. Skognæringen har fått kniven på strupen.

Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har vært en besværlig mann for norsk skogbruk. Flere ganger har han stått i spissen for mediefokuserte aksjoner som har rettet søkelyset på skogbrukets manglende vilje til å ta vare på gammel-skogen. I fjor fikk han kontakt med det store tyske forlagshuset Axel Springer Verlag, som importerer papir fra Norske Skog. Han ba forlaget om å kreve at verneverdig naturskog ikke brukes i papirproduksjon.

– Landsforråder, skrek enkelte skogfolk til Andersen. Men Gjermund Andersen gjør bare det alle ledende politikere i vesten oppfordrer til: Å bruke markedet i miljøkampen. Vanligvis tenkes det da på miljøavgifter, men også miljømerking av produkter, og miljøbevisst innkjøpspolitikk trekkes fram. For eksempel sa statsminister Gro Harlem Brundtland under bærekraft-konferansen i Oslo for to uker siden, at bedriftene nå må stille miljøkrav når de foretar sine innkjøp. På den måten kan miljøtenkningen i hele næringslivet påvirkes, sa hun.

Som sagt, så gjort. Nå skal papirmarkedet i Europa tas i bruk for å få norske skogbrukere til å gjøre det staten strever med: å få vernet mer av den verneverdige naturskogen.

Gjermund Andersen og hans kampefeller bruker markedet på to måter: for det første vil de brennmerke tømmer som kommer fra verneverdig naturskog. Dette skal gjøre det enklere for markedet å velge bort tømmer fra slike områder. For det andre vil forlagene bli oppfordret til å avstå fra kjøp av cellulose som stammer fra spesiell, norsk naturskog. Forlagene skal altså bruke sin innkjøpspolitikk til å ta vare på vår felles naturarv – i tråd med Brundtlands anbefalinger.

Vi tror det skal bli enkelt å få europeiske forlagshus med på denne strategien. Det har vist seg mange ganger at befolkningen i Tyskland og England enkelt lar seg mobilisere for vern av truede arter. Å vise til at den norske villmarken står i fare for å bli til papir, er et slagkraftig argument.

Gjestekommentar

Gassbløff til Europa

Tore Killingland
Fagsjef, Norges
Naturvernforbund

Nærings- og energiminister Jens Stoltenberg bruker påstanden om at «gass til Europa er miljøvennlig» ved enhver kritikk av oljevirksomheten.

Det ble dratt ut til det paradiske i en TV-debatt nylig, der han som en papegøye med begrensede ordforråd gjentok dette selv når han ble spurt om helt andre ting. Som problemene med boring på tusen meters dyp utenfor Nordland.

Påstanden har sin riktige teoretiske begrunnelse i at kull og olje forurenser mer per produsert kilowatt i et varmekraftverk, men kommer gassen i så fall til erstatning for det som er verre, eller bare som et mindre ille tillegg. Og hvor stor forbedring er det egentlig snakk om? Og er det bedre alternativer enn gass? Og hva betyr gassproduksjonen for utslippene her hjemme?

Som miljøvernere må jeg først slå fast at alternativene til norsk gass til Europa er et uttall av energieffektive produkter og enøk-tiltak, ja også de såkalte alternative energikildene. Vi må forøvrig slutte å snakke om de «alternative», de gir nå reelle bidrag i markedet. Danmark eksporterer for over en milliard i vindmøller per år. Sverige produserer like mye energi fra bioenergi som fra atomkraftverkene sine (65TWh).

Men la oss nå likevel diskutere på Stoltenbergs premisser. Som energiminister kan han antagelig utenat energidataene for Vest-Europa (uten Norge):

Totalforbruk til oppvarming og elektrisitetsproduksjon er på omlag 800 mto*. Egenproduksjonen er rundt 675 mto, hvorav omlag 520 mto i prinsippet kan erstattes av gass. Norge eksporterer omtrent 30 mto gass, fem – seks prosent av det aktuelle markedet, men bare tre prosent hvis vi tar med driv-

stoff til biler. Det utgjør to prosent av CO₂-utslippene.

Intet av det som til nå er solgt kan dokumenteres å ha erstattet det som er verre – kull eller olje. Det finnes heller ikke noe internasjonalt avtaleverk som gir oss muligheter til å sette slike premisser for salg og kontrollmuligheter for at det blir realitet.

Hvis vi dobler gasseksporten til Vest-Europa og forutsetter at dette erstatter eksisterende kullkraft, vil CO₂-utslippene gå ned med 1,8 prosent. Det er selvfølgelig rørende at Stoltenberg har så stor omsorg for det europeiske miljøet som vi er en del av, men han har ikke et forslag til å redusere CO₂-utslippene i Norge. Tvert om, hans gasseksport er en viktig grunn for at våre CO₂-utslipp vil stige med 12 prosent fram mot år 2000.

Legg merke til at flere politikere bruker ordene «i stedet for» og ikke «erstatte». Det betyr selvfølgelig at man velger gass ved videre utbygging, og at utslippene dermed ikke øker så mye som de ellers ville. At det kunne vært verre er uinteressant for naturen, som for hvert gasskraftverk får et kraftig tillegg i drivhusgasser tilsvarende privatbilparken til en millionby.

«Gass til Europa er miljøvennlig», gnåler papegøyen. Dette skal overdøve at gasseksporten trenger mye energi og dermed CO₂-utslipp for frakten til Europa. denne opplagt miljøvennlige aktivitet passer allerede for et år siden utslippene til en million biler på våre veier.

Jeg er ikke i det minste tvil om at Stoltenberg ville blitt dømt for brudd på markedsføringsloven hvis gasseksporten hadde vært et produkt han reklamerte for i ukepressen.

* millioner tonn oljeekvivalenter.

Skogen stadig sykere

Granskogen i Norge blir stadig sykere. Det viser den årlige rapporten om skogens tilstand fra Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (Nijos).

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

Formålet med skogovervåkingen ved Nijos er å gi en oversikt over skogens sunnhetstilstand nå, og å påvise eventuelle endringer over tid. Overvåkingssprogrammet startet i 1988, og instituttet bruker tetthet og farge på tre kronene som indikatorer på hvordan skogen har det.

Mønster

I årets rapport går det frem at en svak nedgang i kronetetthet for gran representerer det Nijos kaller «en pågående lang-

tidstrend». Det er et mønster i utviklingen for gran med lavest kronetetthet. De fleste ligger i Nordland, Trøndelag og i indre og høyereliggende strøk i Sør-Norge. Hva som er årsaken til dette, er derimot ikke så enkelt å forklare.

– Det kan av og til virke som om det er like mange teorier som det er vitenskapsfolk på dette området, sier forsker Dan Aamlid ved Norsk institutt for skogforskning (Nisk) til N&M Bulletin. Aamlid mener de svake tallene for Trøndelag og Nordland har med granas innvandringshistorie å gjøre.

– En teori går ut på at det kan være en spesiell type gran nordafjells, sier han. Men Aamlid avviser ikke at forurensning er en medvirkende årsak til den svekkede skogen.

Flere faktorer virker sammen

Aamlid mener luftforurensning er medvirkende til skogskad-

ene, men er usikker på hvor mye de bidrar med.

– Vi tror at det er flere effekter. Naturen er utsatt for veldig mange stressfaktorer. I samspill vil disse virke sterkere, sier han. Som eksempel på dette nevner Aamlid et skogområde i det tidligere Tsjekkoslovakia, som ble utsatt for store mengder svoveldioksyd over lang tid. Her ble mesteparten av trærne drept ved et brått fall i temperaturen.

– Selv om trærne døde av frost, viser dette at slik forurensning kan ødelegge store mengder skog, sier han.

Føre var

Mens eldre trær får lavere kronetetthet mange steder, er det funnet forandringer i kronefargen hos den yngre skogen. Dette indikerer at det er noe galt med næringsopptaket hos det enkelte tre. Grana har evnen til å stabilisere seg på et lavere energiforbruk dersom den ikke får

nok næring. Da vil treet fremstå med en svekket krone ved at det produserer færre nåler, mens fargen vil bli normal igjen.

– Selv om vi ikke kan dele skadene inn prosentvis har vi ikke lov til å ikke bruke «føre var-prinsippet» når det gjelder forurensning, sier Aamlid.

Bedring på Sørlandet?

I de mest forurensede områdene på Sørlandet er det registrert en endring til det bedre når det gjelder kronetetthet for gran og furu. Disse områdene var utsatt for store skader på slutten av 70-tallet.

– Det er riktig at vi har registrert en liten endring på Sørlandet, og at denne til en viss grad er positiv, sier avdelingsleder, Arne Ivar Sletnes ved Nijos til N&M Bulletin. Sletnes presiserer at det er for tidlig å si hva som er årsaken til dette.

Vann kan temmes!

Vannkraft er den fornybare energikilden som store deler av verden bør benytte – fremfor kull, atomkraft eller andre forurensende energikilder.

I over 80 år har NVK stått sentralt i vassdragsutbygging og vært hovedkonsulent for en rekke prosjekter i inn- og utland.

Vi har spesialkompetanse i de fleste fagfelt innenfor bygg og anlegg.

Våre medarbeidere legger stor vekt på å kombinere tekniske tradisjoner

NVK
PARTNER I NORPLAN AS

med fremtidsrettede løsninger – der både naturhensyn og økonomi spiller en sentral rolle.

Konferanse om bærekraftig forbruk i Oslo

Naturvernere roser industrien

– Industriens nye miljøengasjement under konferansen om bærekraftig forbruk i Oslo er nesten som en revolusjon, sier koordinatoren for de frivillige organisasjonene, Helene Bank.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Det må lages mer holdbare produkter, som er enkle å reparere og som til slutt kan gå til gjenbruk eller resirkulering. Nei, denne gangen er det ikke Framtiden i våre hendes Steinar Lems visjoner som framføres. Det er det nystartede, internasjonale miljøorganet for indus-

trigianter verden over som mener dette. Organet har fått navnet Verdens Næringslivsråd for Bærekraftig Utvikling (WBCSD, se egen sak).

– Dette var det mest revolusjonerende som skjedde på Oslo-konferansen. Tidligere har industrien bare fokusert på resirkulering og rensing av utslipp. Nå har de mål som miljøbevegelsen var alene om for få år siden, sier Bank.

Hun berømmer også de nordiske fagforeningene, som uttalte at det ikke er noen motsetning mellom sysselsetting og satsing på miljøet.

Nytt møte i 1996

Oslo-konferansen om bærekraftig forbruk var en oppfølging av Rio-konferansen i 1992. Her fikk Norge i mandat til å

finne ut hvordan forbruks- og produksjonsmønstrene kan endres i miljøvennlig retning. I fjor var det en tilsvarende konferanse i Oslo som årets, og det er planlagt en ny neste år.

Målet med konferansen var ikke å komme fram til bindende vedtak. Det var ingen avstemninger.

Målet var derimot å lage et arbeidsdokument, der det kommer fram konkrete anbefalinger for myndigheter, organisasjoner, bedrifter og enkeltindivider. Dette arbeidsdokumentet skal så behandles av komiteen for bærekraftig utvikling i FN til våren.

Overraskende konkret

Helene Bank sier at det endelige arbeidsdokumentet er over-

raskende konkret. Det som mangler, er en diskusjon om rettferdig fordeling av ressursene mellom rike og fattige land, mener hun. Unionen av frivillige organisasjoner fra sør trakk seg i protest på konferansens siste dag nettopp på grunn av dette. Helene Bank sier også at det er umulig å få politikere til å diskutere om veksten skal stanse i de vestlige landene, slik flere miljøorganisasjoner mener er nødvendig.

– Det er gjort viktige framskritt under konferansen, men overgangen til mer miljøvennlig forbruk og produksjon krever mot, fasthet og en sterk politisk vilje, konkluderte miljøvernminister Thorbjørn Berntsen i sitt avslutningsforedrag.

Eksklusiv industrilobby for miljø

En eksklusiv miljøorganisasjon bestående av store industrikonserner verden over ble dannet i Oslo. I Norge er Norsk Hydro, Saga og Statoil med.

Den nye organisasjonen bærer det noe pompøse navnet «World Business Council for Sustainable Development» (WBCSD). Den er en sammensmelting av organisasjonene WICE og BCSD. Organisasjonen ble presentert av lederen, Edwin G. Falkman, under konferansen i Oslo.

120 selskaper fra 35 land er med i den nye organisasjonen. Målet for WBCSD er å demonstrere at miljøtiltak skaper spennende muligheter for næringslivet. Falkman nevnte for eksempel økte markeder for produkter som er mer holdbare enn dagens, og mulige å resirkulere.

Samtidig skal organisasjonen drive med lobby-virksomhet og passe på at politikernes beslutninger er «fornuftige ut fra økonomi og vitenskap», som Falkman uttrykte det.

Papirstudie

For å finne ut mer om miljøtiltak i næringslivet, har WBCSD, sammen med blant andre den norske regjeringen og Verdensbanken, satt i gang en studie om alle elementene i papirproduksjon.

Organisasjonen har plukket ut papir som eksempel, fordi det er en verdensomspennende aktivitet, og fordi produksjonen er ventet å øke med 80 prosent fram til år 2010. Målet er at resultatet av undersøkelsen skal kunne være en modell også for andre industrigrener.

WBCSD skal for øvrig konsentrere virksomheten om tre

temaer:

- Først vil organisasjonen definere på hvilke miljøområder bedriftene bidrar mest. Her vil det også bli diskutert hvordan framskritt kan måles.
- Deretter skal studien av papirindustrien gjøres om til praktiske modeller. Gjennom disse modellene skal resten av industrien gis inn-sikt i hvordan miljømål best kan oppnås. Her vil spesielt markedsføringen og reklamens innflytelse stå sentralt. Organisasjonen ønsker å finne ut hvordan bedriftene kan lede forbrukerne inn på en mer miljøvennlig vei.
- Til slutt vil produktene bli viet spesiell oppmerksomhet. Mulighetene for å gjøre produktene mer holdbare, og at de kan resirkuleres eller repareres, vil bli undersøkt.

Konferanse om bærekraftig forbruk i Oslo

Tror på ny energi-revolusjon

Vi kan opprettholde vår levestandard selv om vi bruker bare en fjerdedel av den energien og de råvarene vi bruker i dag, hevder den framstående miljø-økonomen Ernst Ulrich von Weizsäcker.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Weizsäcker er professor ved det presitsjetunge Wuppertal-instituttet for klima, miljø og energi i Tyskland.

av de mest alvorlige miljøproblemene i dag er knyttet til forbruk av atomkraft, kull og olje. Mange hevder med stor tyngde at nye, alternative energikilder kan gjøre verden renere. Men Weizsäcker har liten tro på det. Selv ved bruk av de mest optimistiske kalkylene, vil de nye, alternative energikildene fortsatt utgjøre en forsvinnende liten del av den samlede energikaken, mener den tyske forskeren. Grunnen er at etter-spørselen etter energi er forventet å øke med 50 til 70 prosent innen 2020.

– Vi må tenke stort. Vi kan bruke energien minst fire ganger så effektivt som vi gjør i dag, og likevel opprettholde vår levestandard. Dette er ikke utopi, det er realisme, sa Weizsäcker med overbevisende kraft.

Tre prosent i året

Han sa at en firedobling av effektiviteten ikke er så urealistisk som det kan høres ut som. Han mente det kan oppnås gjennom tre prosent årlig økning i effektiviteten over 45 år.

Han viste for eksempel til at framtidens kjøleskap kan bruke bare en tiendedel av den energien som dagens kjøleskap bruker. Energiforbruket i papirproduksjonen kan bli en tiendedel av det det er i dag. I USA forskes det på en hyper-

bil som kan kjøre over hele det nord-amerikanske kontinentet på én tank.

Aluminium

Weizsäcker trakk også fram de store potensialene for energisparing i aluminiumsindustrien.

– Aluminium blir i dag ikke resirkulert i tilstrekkelig grad. Energien og råvarene er for billige.

For å framstille ett tonn aluminium fra brukt aluminium, brukes det bare fem prosent av den energien som går med når metallet framstilles fra bauxitt.

Weizsäcker mente også at nedbetalingstiden for investeringer i mange tilfeller er for kort til at det som er mest miljøvennlig lønner seg. For eksempel er stål langt mer holdbart enn betong i brokonstruksjoner. Likevel velges betong, fordi nedbetalingstiden er kortere.

Lønnsomt

– Mye av det som skal til for å

øke effektiviteten er lønnsomt allerede i dag. Vi må bare overkomme de mentale hindringene. En holdningsendring må til. Investering i effektiviserende teknologi kan bli en stor eksportartikkel, sa han.

Det som i dag ikke er lønnsomt, må bli det avgifter på bruk av energi og naturressurser. Dette må ikke komme som en sjokk-terapi, men komme gradvis, mener Weizsäcker.

For eksempel kan avgiften på fossile rensler økes med fem prosent årlig. Men først av alt må subsidiering av energiproduksjon kuttes. Inntektene fra avgiftene må brukes til å redusere skatten på arbeid, slik at det samlede avgiftstrykket blir konstant.

Weizsäcker viste til flere studier der det gikk fram at innføring av miljøavgifter faktisk kan lønne seg både for samfunnet og for den enkelte bedriften. Det har vist seg at de landene med høyeste energipriser også er de som klarer seg best økonomisk.

Gummer og Hareide kjempet om veksten

Naturvernforbundets generalsekretær Dag Hareide og Storbritannias miljøvernminister John Gummer støtte sammen i Oslo om økonomisk vekst.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

– Det er ikke nok å gjøre veksten grønn. Av hensyn til miljøet og de fattige landene, kan ikke de rike landene fortsette å vokse, sa Dag Hareide.

– Det å stanse veksten, er en oppskrift på katastrofe, slo John Gummer fast.

De to holdt de kanskje mest engasjerte innleggene under konferansen. Frontene var lagt.

– Hva er det viktigste målet for de rike landene? Økonomisk vekst eller livskvalitet? spurte Hareide.

Han viste til en spørreundersøkelse, der flertallet satte opp følgende rangering av hva som gir et meningsfylt liv: først kommer vennskap, så ren natur, deretter en meningsfylt jobb, og først på fjerdeplass kom nok materielle goder. Hareide understreket ordet **nok** materielle goder.

– Økonomisk vekst bør ikke lenger være kriteriet for suksess for politikere. Andre verdier er i ferd med å komme i forsetet blant folk.

Siden 1950-tallet har vi hatt en sterk økonomisk vekst. Samtidig har arbeidsledigheten økt, og det går stadig verre med naturen, sa Hareide.

– Nå må vi fokusere på livskvalitet i stedet for «ting-kvalitet», sa han.

– Det er feil å sette økonomisk vekst opp mot livskvalitet, sa han selvsikkert.

– Vekst gir livskvalitet

Men nei, John Gummer var av en helt annen oppfatning.

– Det er feil å sette økonomisk vekst opp mot livskvalitet, sa han selvsikkert.

Han fortalte en anekdote om en italiensk turist som kom til Leicestershire i 1844, og berettet om halvnakne og sultne mennesker overalt.

– Siden dengang har Leicestershire forandret seg enormt. Der har de det nå bedre enn noengang. Dette vil vi ikke gi opp, sa han.

Han sa videre at livskvaliteten kom til å tape hvis det ikke er en vekst i økonomien.

– All erfaring viser at kulturell vekst sammenfaller med økonomisk vekst. Man kan ikke skille vekst i en sektor fra en annen, sa han med stor innlevelse.

Mafia truer

Internasjonal mafia forsøker å undergrave forbudet mot eksport av farlig avfall til u-land, hevder den danske miljøvernministeren Svend Auken.

Forbudet ble vedtatt enstemmig av 65 land i fjor under Basel-konvensjonen – den eneste suksesshistorien etter Rio-konferansen i 1992, etter Aukens mening. Men forbudet er ifølge Information siden den gang blitt motarbeidet av EU-kommisjonen og flere industriland utenfor Europa. Også en del u-land vakler, fordi de allerede har investert i anlegg som kan ta imot spesialavfall.

Nå argumenterer EU-kommisjonen, USA, Australia og Canada med at vedtaket ikke er juridisk bindende før det er skrevet inn i selve konvensjonsteksten. Det kan først skje når landene igjen møtes i september i år.

Skogplan før påske

Den lenge bebudede bar-skogplanen er nå ute på interdepartemental høring. Meldingen vil legges fram før påske, opplyser miljøvernminister Thorbjørn Berntsen til N&M Bulletin.

Han sier at planen vil omfatte 100 kvadratkilometer, den skal gjennomføres på fire år og vil koste 150 millioner kroner. Tidligere har det vært antydning at planen ville bli på 150 kvadratkilometer, men det slo altså ikke til.

Steinvarmepå vei

Varmer fra steiner langt under jordoverflaten skal for første gang benyttes i et kraftverk. Et forsøksprosjekt i Australia skal teste den miljøvennlige energien, skriver The Guardian.

Berntsen vil øke u-hjelpen

– U-hjelpen må økes. Samtidig må den endre retning i forhold til i dag. Blant annet må det settes mer inn på å løse problemene i de store byene i sør, sier miljøvernminister Thorbjørn Berntsen til N&M Bulletin.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Berntsen griper dermed rett inn i den pågående debatten om den norske bistanden, der bistandskommisjonens rapport står sentralt. Mens den norske regjeringen reduserte bistanden i fra i fjor til i år, går altså miljøvernministeren inn for å øke den igjen. Han mener det er en nødvendig oppfølging av det pågående arbeidet om bærekraftig forbruk og produksjon i FN som Norge leder. Den store bærekraft-konferansen i Oslo for to uker siden var et ledd i dette.

– Bistanden må økes. Det

som har karakterisert veksten i den vestlige verden, er at vi har brukt råvarer fra den fattige verden. Så har vi foredlet og produsert en uendelighet av varer som vi selger til hverandre. Nå kan vi gjøre hele dette systemet mye mindre miljøfiendtlig. Men det hjelper ikke om veksten er grønn, hvis den baserer seg på det samme grunnlaget, nemlig å ta råvarer ut av den fattige verden og fordele dem i den rike verden. Da har det ikke skjedd noe med den globale fordelingen, sier Berntsen.

– Hva skal vi gjøre med den grønne veksten?

– Det kan ikke være mening i at vi skal spise og drikke opp den også. Vi må overføre den til den fattige verden, slår Berntsen fast, og han understreker at dette kan Norge gjøre på egenhånd, uten å vente på internasjonal enighet.

Endre retningen

Samtidig sier Berntsen at dagens bistand må endre karakter.

– Det må bli mye mer systematisk i teknologioverføring

og kunnskapsformidling. For eksempel trenger mange u-land hjelp til å bygge opp en sterk miljøadministrasjon. Dette er en type u-hjelp vi må legge mye større vekt på i framtiden, sier Berntsen.

Han ønsker også at bistanden blir mer innrettet på å løse problemene i de store byene i den tredje verden.

– Noe av den verste elendigheten i sør, er knyttet til de svære byene Afrika, Sør-Amerika og Asia. For eksempel eksisterer ikke renseanlegg for avløp, og kystområdene utenfor byene er helt ødelagt.

Demme opp

Berntsen sier videre at hittil har noe av tanken vært å demme opp for tilstrømmingen til de store byene, men det har vist seg å være umulig. Vi skal ikke helt legge om politikken, men opphopningen av problemer har blitt kolossal i de store byene i sør.

Berntsen sier at disse tankene vil bli reflektert i den stortingsmeldingen som kommer ut av bistandskommisjonens rapport.

Fisken fortsatt radioaktiv

Ferskvannsfisk er dobbelt så radioaktiv som elg i Nord-Trøndelag, viser nye målinger.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Miljøvern avdelingen i Nord-Trøndelag gjennomførte i fjor målinger av radioaktiviteten i ferskvannsfisk og i elg. Resultatene viser at det i 40 testede fisker var 850 Cesium bequerel per kilo. Nivået i 14 elg var 442. Grensen for vanlige matvarer er 600, men 3000 for fisk og vilt.

– Det er stor forskjell fra fisk

til fisk. Målingene våre viser at de eldste og største fiskene inneholder mest radioaktivitet. Det sier Anton Olaf Rikstad, fiskeforvalter ved fylkesmannen i Nord-Trøndelag, til N&M Bulletin.

Rikstad synes det er et tankekors at grensene for radioaktivitet i fisk og vilt er satt så mye høyere enn vanlige matvarer. I Sverige er de midlertidige grensene satt lavere enn i Norge, slik at det mest radioaktive kjøttet ikke kommer ut for salg.

– Ømtålig

– Det er snart ti år siden ulykken i Tsjernobyl. Målingene

våre viser hvor ømtålig økosystemet er, sier Rikstad.

Målingene av radioaktivitet ble innskrenket i 1994, på grunn av lavere bevilgninger fra Statens næringsmiddeltilsyn. I år blir bare ti fiskevann i Nord-Trøndelag undersøkt, mot 23 i 1994.

– Ti vann er det minimale. Vi plukker ut de mest belastede områdene, og satser på flere prøver fra samme vann, sier Rikstad.

Null interesse for energisparing

Interessen for energioekonomisering (enøk) er på bunn. En viktig grunn er at de statlige enøk-tilskuddene forsvant i 1993. Miljøvernminister Thorbjørn Berntsen innrømmer nå at fjerningen ikke var bra.

N&M Bulletin
Jon K. Berg

Staten kuttet ut tilskuddene til enøk-investeringer i 1993, fordi det ifølge Nærings- og energidepartementet var for mange gratispassasjerer. Men nå viser det seg at tilskuddene kanskje likevel hadde en misjon. Daglig leder for Opplysningskontoret for Energi og Miljø, Per Daniel Pedersen, og avdelingsdirektør Per Finden ved Institutt for energiteknikk (Ife), melder nemlig at interessen for enøk-investeringer har falt dramatisk siden 1993.

Det føres ikke statistikk over investeringer i enøk her i landet, men de to ekspertene har et

klart inntrykk av at interessen for slike investeringer mange steder er fraværende.

– I offentlig sektor er enøk-investeringene falt helt bort, sier Pedersen til N&M Bulletin.

Både Pedersen og Finden mener at bortfallet av det statlige enøk-tilskuddet har en del av skylden for den labre interessen. Lave energipriser i fjor er en annen viktig årsak. – Da enøk-tilskuddet ble kuttet ut, forsvant ikke bare kronene, men også signalet fra myndighetene om at enøk er viktig, sier Finden.

Angrer

– Det var ikke bra å kutte ut støtten til enøk-investeringer, slik regjeringen gjorde i 1993, sier miljøvernminister Thorbjørn Berntsen til N&M Bulletin.

Inspirert av professor Ulrich von Weizsäcker's innledning under bærekraft-konferansen torsdag (se egen sak), sa Berntsen til N&M Bulletin at effektivisering er veien å gå for å oppnå miljøforbedringer på energisektoren.

– Vi må ikke fortape oss i

sagflis og vindmøller, sa han.

Men Berntsen hadde ingen alternativer til enøk-tilskuddene å komme med. Det eneste han kunne vise til, var at Miljøverndepartementet og Administrasjonsdepartementet nå utmeisler kriterier for offentlige innkjøp. Her vil enøk-tiltak komme inn i forbindelse med for eksempel barnehager, skoler og kontorbygninger.

Berntsen kom også inn på energisløsningen i mange eldre kraftverk. Investeringene er nedbetalt, og overskuddene er dermed store. Å få disse til å investere i energibesparende teknologi, er vanskelig, påpekte han.

Hold på målet!

Verken Finden eller Pedersen går inn for at det generelle, statlige enøk-tilskuddet innføres igjen. Grunnen er at det kan

medføre en del feilinvesteringer.

Finden mener imidlertid at det bør innføres en mer selektiv støtte til visse typer teknologi. Han mener for eksempel at staten bør gi støtte til utbredelsen av varmepumper. De to mener også at myndighetene må satse på å endre holdningene til de som tar energiavgjørelser i bedrifter og det offentlige, fordi mange enøk-tiltak allerede er lønnsomme.

Per Finden i Ife sier videre at myndighetene bør stå beinhardt på målet om å stabilisere utslippene av karbondioksyd (CO₂), fordi det vil utløse mange enøk-tiltak. Han viser til at enøk-potensialet i Norge er enormt stort. For eksempel varierer energiforbruket i trelastindustrien med hele femti prosent per kubikkmeter produsert trelast.

Mer miljøforskning

Norges Forskningsråd vil de neste årene prioritere miljøforskning. Rådet vil også legge spesiell vekt på forskning i polare områder.

N&M Bulletin
Jens Petter Toldnæs

Forskningsrådet ønsker å prioritere miljøforskning i sin nye overordnede strategi for perioden 1995-98, opplyser avdelingsjef ved avdeling for miljø og utvikling, Bengt Bjordahl.

– Dette er den første samlede statusen siden forskningsrådet startet for to år siden, sier

han. Forskningsrådet vil i samarbeid med næringslivet søke etter arbeidsmåter, systemer og teknologi som kan løse eller redusere miljøproblemer.

Norges geografiske beliggenhet og territoriale ansvar for Svalbard, gjør at landet har et spesielt ansvar for forskning i polare områder. Dette vil rådet følge opp, gjennom en perspektivanalyse for norsk miljø og utviklingsforskning. Analysen skal på høring til våren.

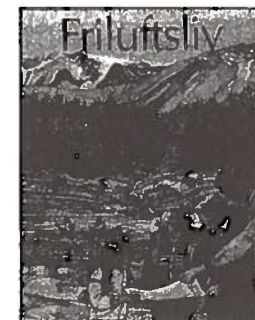
Forskningsrådet deler polarforskningen i sju enkeltområder. Av disse er det bare polarhistorie og kulturminnevern som ikke har direkte med natur og miljø å gjøre.

Praktisk håndbok:

Friluftsliv

Her står ALT du trenger å vite når du skal på tur:

- Om å slå opp telt
- tenne bål
- turmat
- fotografer
- kart og kompass
- førstehjelp
- om dyr, fisk, fugler, sopp, urter og bær.

Send stk. FRILUFTSLIV

Pris: kun kr. 20,- + porto (før kr. 58,-!)

NAV:

ADRESSE:

POSTNR./STED:

Sendes til: Det norske Skogselvskap, Wergelandsvn. 23B, 0167 Oslo. Tlf: 22 46 98 57

NHO vil bytte kvoter

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) går inn for at norske bedrifter skal få redusert CO₂-avgift hvis de bruker penger på klimatiltak i andre land.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

I et brev til Miljøverndepartementet (MD), går NHO inn for en forsøksordning for norske bedrifter. Hvis for eksempel Statoil reduserer utslipp av CO₂ i Polen, vil NHO at oljeselskapet skal få refundert CO₂-avgift som er betalt til den norske staten.

– Industrien bør heller inngå slike frivillige avtaler med staten, enn å vente regler og avgifter, sier Gro Brækken, visesadministrerende direktør i NHO, til N&M Bulletin.

Brækken påpeker at de frivillige ordningene må ha et risikospillet: hvis bedriftene ikke klarer dette på egen hånd, skal det offentlige kunne gripe inn med tiltak.

– Industrien må stilles til ansvar. Dette vil kanskje være krevende for en del gammel-dagse industrifolk, sier Brækken, og antyder at NHOs forslag ikke har full støtte blant medlemmene.

Langt tidligere

– Vi diskuterer med de store aktørene, og vi er ikke alltid enige. Men vi må ta ansvar og av og til være litt mer radikale enn enkeltbedrifter kan være, mener Brækken.

I brevet til MD går det fram at NHO støtter regjeringens oppfatning om at det ikke er mulig å stabilisere utslippene av CO₂ fra 1989 til 2000.

«Blant annet på grunn av vår spesielle næringsstruktur, vil det i mange sammenhenger

være langt billigere å begrense utslippene i de fleste andre land enn Norge», heter det i brevet. NHO synes det er viktig at klimatiltakene skal være mest mulig kostnadseffektive «globalt sett».

Ifølge fagsjef Geir Høybye, mener NHO at ordningen kan gjelde for alle land, såfremt landet selv ønsker et samarbeid.

– Norge og EU må gå sammen om tiltak

Norge bør gå sammen med EU om å redusere utslippene av klimagasser. Det mener Helge Ole Bergesen, klimafor-sker ved Fridtjof Nansen Institutt. Han er tvilende til NHOs nye forslag.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Bergesen mener et felles prosjekt for å redusere utslippene av CO₂ innen EØS, er den mest realistiske muligheten som finnes i dag for en seriøs handel med CO₂-kvoter over landegrensene. Globalt ligger et slikt system langt inn i framtiden, mener Bergesen.

– Det er så gode kontrollorganer innen EU at dette er praktisk mulig. Hvis landene setter et felles mål innen EØS-området, kan Norge kjøpe CO₂-kvoter av for eksempel Spania.

– Meningsløst?

NHOs forslag (se over) kan derimot i verste fall være helt meningsløst, mener Bergesen.

– Hvis forslaget fra NHO legger opp til at norske bedrifter kan gjennomføre tiltak i hvilket som helst land, er det meningsløst, sett fra et miljø-

synspunkt. Det vil føre til store kontrollproblemer, og kan oppløse det klimasamarbeidet som eksisterer. Da er det et lite konstruktivt forslag, for å si det pent. Det blir en enkel måte å slippe unna problemene på, sier Bergesen.

– Hvis forslaget går ut på å samarbeide i land som har godkjente klimaplaner, er det et seriøst forslag. Foreløpig er det bare landene i OECD som har levert strategier til klimasekretariatet. U-landene skal ikke gjøre dette før i 1997. Utslippsreduksjoner er nødt til å bli målt i forhold til oppgitte trender. Hvis ikke, blir de umulige å kontrollere.

Reelle tiltak

Bergesen påpeker at reduksjoner som norske bedrifter gjennomfører i andre land, må være reelle tiltak. Det betyr blant annet at tiltak som i utgangspunktet er lønnsomme for landet, ikke kan gi pluss i marginen for norske bedrifter.

– En rekke land kan redusere sine utslipp av CO₂ med mellom 20 og 30 prosent, bare ved å fjerne subsidiene på energiproduksjonen. Hvorfor skulle norske bedrifter få kreditt for å finansiere slike tiltak? spør forskeren.

Skogplan før påske

Den lenge bebudede barskogplanen er nå ute på inter-departmental høringsfase. Meldingen vil legges fram før påske, opplyser miljøvernminister Thorbjørn Berntsen til N&M Bulletin.

Han sier at planen vil omfatte 100 kvadratkilometer, den skal gjennomføres på fire år og vil koste 150 millioner kroner. Tidligere har det vært antydning at planen ville bli på 150 kvadratkilometer, men det slo altså ikke til.

Norge blir isolert i klimaforhandlingene

Norge, USA og Japan kan bli isolert i de pågående klimaforhandlingene, fordi de ikke vil redusere utslippene.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Norge, USA, Australia, New Zealand og Japan var de eneste landene som ikke vurderte forslaget til en ny, internasjonal avtale om å redusere utslippene av klimagassen karbondioksyd (CO₂) med 20 prosent innen 2005, under de innledende rundene på forhandlingsmøtet om klimaavtalen i New York forrige uke.

– Vi regner med at Australia og New Zealand, som begge har nasjonale mål om reduksjoner, støtter forslaget i Berlin. Hvis USA, Japan og Norge velger å holde på sitt syn, kan landene bli isolerte i forhandlingene. Det sier Lise Backer, leder for Climate Network Europe (CNE). CNE koordinerer de europeiske miljøorganisasjonenes klimaarbeid.

Forslaget om en ny avtale er lagt fram av en del Stillehavstater (AOSIS), og betyr at industrialiserte land skal redusere utslippene med 20 prosent innen 2005.

– En tredjedel av OECD-landene har 20 prosent reduksjon som mål. Samtidig har en rekke østeuropeiske land redusert utslippene sine, på grunn av den økonomiske nedgangen. Derfor mener miljøorganisasjonene at det er mulig å få de industrialiserte landene til å forplikte seg til 20 prosents reduksjon under møtet i Berlin, sier Backer.

Forhandlingsmøtet i New York var det siste før verdens miljøvernministre møtes i Berlin i april.

I New York sa Norge at det viktigste nå er å arbeide for en forpliktende avtale om reduksjon i utslippene av klimagasser. Men samtidig nektet altså blant andre Norge å støtte forslaget om å inngå en forpliktende avtale for å redusere utslippene.

– Må gjøre mer

– Norge støtter arbeidet om å

styrke klimakonvensjonen fullt ut, og for å forhandle om en avtale for å redusere utslippene. Protokollforslaget fra AOSIS må diskuteres nærmere. Det ble ikke diskutert i noe detalj på møtet. Det sier Atle Fretheim, rådgiver i Miljøverndepartementet. Fretheim var leder av den norske forhandlingsdelegasjonen i New York.

– I forslaget legges det opp til at alle land skal gjennomføre prosentvis like utslippsreduksjoner. Et slikt forslag er for unyansert og urealistisk. Forhandlingene har strandet på et liknende forslag tidligere, forklarer Fretheim.

Han er overrasket over motstanden en del land viser mot felles gjennomføring.

– Vi jobber videre med felles gjennomføring. Saken må mod-

nes, mener Fretheim.

– Hvordan ser Norge på at landet blir omtalt som en av de fem «stygge» landene i forhandlingene?

– Jeg har ikke registrert at vi er negativt omtalt, bortsett fra det som er nevnt ovenfor, og som jeg har forklart grunnen til. Utover saken om protokollforslaget, mottok vi ingen negative henvendelser, verken fra miljøorganisasjonene eller andre, sier Fretheim.

Det internasjonale rådet av ungdomsorganisasjoner sier i en uttalelse at selv ikke 20 prosents reduksjon er nok.

«Vi krever at et langsiktig forslag blir introdusert, som inneholder en 60 prosents reduksjon av CO₂ over de neste tre tiårene for industrialiserte land», heter det i uttalelsen.

GRIP senter

Grønt Arbeidsliv

"Business as usual is a losing option."

Erkjennelsen sprer seg. Ledere spør nå om hvordan deres virksomhet kan styrke sin konkurransestilling i morgendagens "grønnere" marked - preget av økte miljøavgifter, redusert subsidiering av miljøfiendlig atferd, miljøkrav fra innkjøpere og høye forsikrings- og kapitalkostnader for miljøbelastende bedrifter. Begrep som miljøeffektivitet og markedsrettet miljøløselse får økt betydning i strategisk forretningsutvikling.

Grønt Arbeidsliv (GA) blir til GRIP senter.

GA ble opprettet av MD for å bidra til bærekraftig verdiskaping i næringslivet. Etter tre års drift blir vi nå permanent etablert, med en styrket organisasjon. Vi jobber for tiden i nært samarbeid med virksomheter innen bransjene detaljhandel, reklame, finans, turisme, bilutleie, IT, bygg og kommuner.

Vil du øke din miljøkompetanse...

..kan du delta på gratis miniseminar. Her presenteres "state of the art" og erfaringer fra prosjekter vi har gjennomført:
14.03: Miljøeffektive offentlige innkjøp: Metoder og erfaring
21.03: Hva du bør vite om miljøsanering og selektiv riving
04.04: Finansmarkedets forhold til miljørisiko og "eco-taxes"
Send/fax oss nedenstående kupong om du ser mulighetene!

✂ -----

Jaf Fax meg program for seminar ☐ 14.03 ☐ 21.03 ☐ 04.04

Navn:..... Firma:.....

Adr:..... Fax:.....

Fax/SEND til: GRIP, Pb. 8100 Dep., 0032 Oslo, fax 22 68 87 53

Hard kritikk fra sør

Miljøbevegelsen i Afrika kommer med tøff kritikk mot blant andre Norges rolle i klimaforhandlingen.

Grace Akumu, representant for Climate Network Africa, sier at forhandlingsmøtet ikke var noen suksess. Årsaken var at industrialiserte land «har løpt fra sine forpliktelser til å redusere utslippene av klimagasser».

– De nasjonale rapportene er ikke tilfredsstillende, og i de fleste av dem er det regnet med en økning av utslippene framover, sier Akumu. Norges rapport viser økte utslipp, og har ikke beskrevet noen tiltak for å

redusere dem.

– På grunn av de økonomiske og politiske kostnadene ved å redusere utslippene, så klarer landene ikke en gang å støtte et utkast til en avtale som krever minst 20 prosents reduksjon innen 2005.

– Utviklingslandene lurer nå på om landene i nord vil holde på sin strategi om å flytte byrdene til sør, sier Akumu.

Hun mener arbeidet for felles gjennomføring, som Norge står i spissen for, bare gjør at landene i sør blir mer mistenksomme overfor i-landene.

– Felles gjennomføring må prioriteres blant landene i nord, som alle har de samme forpliktelsene.

THE LINE OF YOUR CHOICE

Specialized Ro-Ro services covering

- Europe
- Australia
- New Zealand
- United States
- Far East
- West Africa
- Middle East

The Ultimate Concept
in Liner Shipping
for now and the future.

Wilhelmsen Lines AS
Olav V's gate 5, 0113 OSLO.

–Stamvei ødelegger

Den planlagte kyststamveien vil bidra til å fortrenge godstransporten på sjøen, frykter Naturvernforbundets leder, Stein Malkenes.

Samferdselsminister Kjell Opseth la nylig fram forslag til kyststamvei på Vestlandet. Trasevalget ble stort sett godt motatt av naturvernerne, men de setter likevel et stort spørsmålstegn ved behovet for selve kyststamveien.

Malkenes mener at Stortinget må få se de ulike transportmåtene i sammenheng.

Når det skal bevilges ti milliarder kroner til kyststamveien, bør politikerne også ha i mente situasjonen for sjøtransporten. En fullt utbygget kyststamvei vil fortrenge sjøtransporten, noe som vil være klart uheldig for miljøet, mener han.

Takk for støtten!

NSB Biltrafikk -

Kvalitet og sikkerhet på veien

Rekordtynt ozonlag

Ozonlaget er nå rekordtynt over Sibir. Også over resten av områdene rundt Arktis er det beskyttende laget betydelig redusert.

N&M Bulletin
Ole P. Pedersen

Nye tall fra FNs meteorologorganisasjon (WMO), viser at det aldri har vært tynnere ozonlag over Sibir enn nå. Tykkelsen på ozonlaget er «uvanlig lavt» over resten av den nordlige delen av atmosfæren, melder WMO.

Ozonekspert ved WMO, Rumen Bojkov, sier til nyhetsbyrået Reuter at meteorologene ikke ventet at et så stort område av Asia og Europa skulle rammes av nedbrytingen av ozonlaget.

Eksperter har tidligere trodd at et rekordtynt ozonlag kunne skyldes vulkanutbruddet ved Mount Pinatubo i 1991. Dette avviser nå WMO.

Uttynningen er foreløpig ikke like alvorlig over Arktis som Antarktis.

Men målestasjonene til WMO har registrert kraftig redusert ozonlaget de siste seks

ukene. Ozonlaget over Sibir er redusert med 35 prosent i forhold til det normale. WMO sier det ikke er grunn til å ta spesielle forhåndsregler mot de ultraviolette strålene, fordi sola fortsatt står lavt over den nordlige delen av kloden, og himmelen er jevnlig dekket av skyer.

Kaldt der oppe

Geir Braathen, forsker ved Norsk institutt for luftforskning (Nilu), sier til N&M Bulletin at temperaturen i stratosfæren (den øverste delen av atmosfæren) har vært den kaldeste på 19 år nå i vinter. Det har ført til sterkere nedbryting av ozonlaget. I de siste dagene har imidlertid

temperaturen steget, noe som tyder på at den verste ozonsituasjonen er over, for denne gang.

Det er nokså små muligheter for at vi skal oppleve et ozonhull i Norge, på linje med det vi har sett i Antarktis. Vi vet at vi må helt fram til rundt midten av neste århundre, før klornivået i atmosfæren er ned på det samme nivået som før ozonhullene dukket opp. Men det er meteorologiske betingelser som gjør at ozonhullet lettere oppstår i Antarktis, selv om det er like mye klor i atmosfæren her oppe i nord, sier Braathen.

Når ozonlaget kan være tilbake på normalt nivå, avhenger også av utslippene av metylbromid, et av verdens mest brukte sprøytemidler, og karbondioksyd (CO₂). Drivhusgassen har også en nedbrytende effekt på ozonlaget.

Mer å gjøre?

Braathen ser ikke bort fra at Røde Kors kan få slite med en del forbrenninger i påsken, om temperaturen i stratosfæren synker fram mot påske.

I dag er det ikke grunn til noen spesielle tiltak. Sola står så lavt på himmelen, at faren for å bli solbrent er liten.

N&M fakta

Ozonlaget i stratosfæren beskytter jorda mot farlig, ultraviolett stråling fra sola. På grunn av internasjonale avtaler er utslippene av de viktigste gassene (klorgasser) som bryter ned ozonlaget, kraftig redusert de siste årene. Men gassene virker så lenge på ozonlaget, at det ifølge WMO vil ta over 50 år før tykkelsen på ozonlaget er tilbake på normalt nivå.

Danskene tilbys vindenergi

Nå får danske forbrukere tilbud om strøm laget av vindkraft. Dermed kan de selv gi et signal til markedet om hvor stor behovet for fornybar energi er.

Det er el-selskapet Effo i Nord-Sjælland som innen et år skal tilby forbrukerne valget mellom kullkraft og strøm fra vindmøller.

Undersøkelser viser at omtrent halvparten av de øko-

logisk bevisste forbrukerne er villige til å betale fem øre ekstra per kilowatt/time for å få strøm som er laget av fornybare energikilder, for eksempel vindmøller, bioenergi eller solceller, i stedet for strøm basert på kull eller atomkraft.

Kontorsjef Knud Mosekjær i Danske elværkers forening sier at det ikke er noen tekniske eller administrative hindringer for å tilby del alternative energien allerede i morgen, skriver det danske bladet Ingeniøren.

DØR: Mellom 50 og 90 prosent av de nordlige skogene kan forsvinne som følge av klimaendringer, ifølge en rapport fra Greenpeace. Rapporten varslar at klimaendringene kan bli slutten på skogene rundt polarsirkelen, skriver WorldWatch.

Stor motstand mot Statnett

tatnett planlegger å uste opp kraftnettet Vestfold, Telemark og Sørlandet. Mange i linjene vil skjære gjennom urørt natur. I tillegg vil mange av de involverte kommunene erklære seg mot.

N&M Bulletin

ns Petter Toldnæs

slv om Naturvernforbundet (NNV) mener at noen av de nye kraftlinjene på Sørlandet, i Telemark og i Vestfold kan rsvares, mener organisasjonen at planene er dårlig koordinert.

Flere av linjene er helt uødvendige, andre kan for-
ares, men bør koordineres,

sier energikonsulent i NNV, Tore Brænd, til N&M Bulletin. NNV mener Norges vassdrags- og energiverk (NVE) burde samordnet kraftledningsnettet der hvorkraften skal transporteres samme vei. I tillegg ønsker forbundet at plan og bygningsloven skal brukes i stedet for energiloven i slike saker.

Ettersom det flere steder er snakk om naturområder som skal sikres mot hogst og vegbygging, bør de jo også sikres mot kraftgater. Plan- og bygningsloven hører inn under Miljøverndepartementet (MD), og det er MD som har oversikt over totale arealinngrep, sier Brænd.

Krever samordning

Kraftledninger kan skade frilivets dersom de legges feil i

terrenget. Dette er bakgrunnen for NNVs kritikk mot en av de nye kraftgatene som går nord i Vestfold og til Porsgrunn.

Disse ledningene ligger høyt i terrenget, og i tillegg svært synlig. Her finnes det gode alternativer, sier Brænd.

Kritiske kommuner

Det er ikke bare miljøbevegelsen som er kritisk til Statnett. På Sørlandet har flere ordførere kritisert planene.

På de foreløpige traseforslagene rammes både verdifulle og naturskjønne områder, som benyttes til rekreasjon både for fastboende og turister, sier ordfører Tarald Myrum i Valle, i en kommentar til avisen Fædrelandsvennen. Også Bygland-ordfører Torbjørn Borge er sterkt kritisk til planene.

seksuelt frigjort fisk

orskere har nå avslørt hvordan fiskearten Amazon-molly kan formere seg, selv om den bare består av hanner.

N&M Bulletin

ns Petter Toldnæs

en sør-amerikanske fiskeart Amazon-molly lever i elve i Sør og Mellom-Amerika. Den er av de få artene som ser til å ha kvittet seg med behovet for å reproducere seg seksuelt. Ifølge bladet New Scientist forsøker forskerne nå å finne ut om de har eksistert i mer enn 500.000 generasjoner.

Nå viser det seg at mollyene holder seg i små grupper, og gjennom mange år. Tyske biologer har bevist at egg, produsert av Amazon-mollyene, i stand til å ta opp deler av

genetisk materiale fra melken til nært beslektede arter. På denne måten blir mollyenes egg befruktet.

Skulle dødd ut

Biologer har til nå hevdet at arter som unngår vanlig seksuell reproduksjon dør ut før de når 100.000 generasjoner. Dette fordi skadelige mutasjoner øker, og ødelegger arten over tid. Amazon-mollyene har nå motbevist denne teorien ved at de har eksistert i mer enn 500.000 generasjoner.

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet!

POSTBOKS 25, 4100 JØRPELAND
TLF.: 51 74 73 00 - FAX: 51 74 75 28

Adresse: 2802 BISMO
Telefon: 61 21 42 49
Telefax: 61 21 44 72

8276 ULVSVÅG

Hadsel Energiverk AS
Tlf. 76 15 14 11

LINJEBYGG A/S
Fannestadvn.54
6400 MOLDE
Tlf. 71-252333 Fax. 71-255688

Grenser for forurensning?

Forurensningsloven skal begynne å gjelde også for samferdselssektoren i løpet av årets første seks måneder. Det sa miljøvernminister Thorbjørn Berntsen i Stortingets spørretime forrige uke.

Regjeringen skal sende et forslag til forskrift ut på høring, med bindende grenseverdier for forurensningen, sa Berntsen.

– Dette er ikke noe å skryte av, sa Berntsen som den lange behandlingstiden på saken.

Økologisk sukker

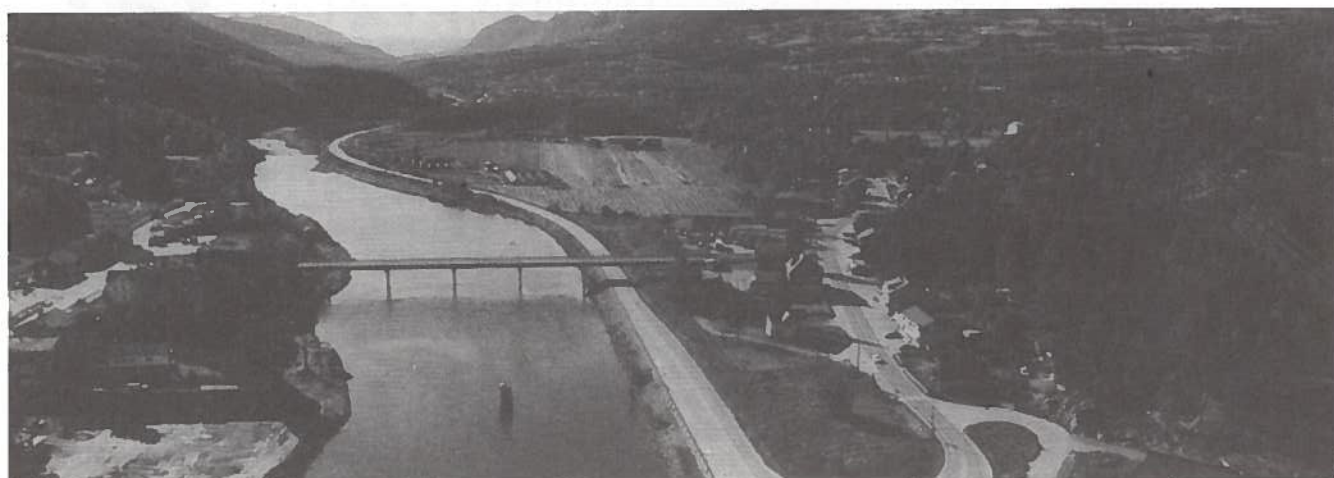
Svenskene har begynt å produsere økologisk sukker. Sokkeroene har blitt dyrket på Gotland og i Skåne, og avlingene har vært større enn ved vanlige dyrkningsmetoder, melder bladet Sveriges Natur.

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet!

Oslo Energi

OGSÅ KRAFTUTBYGGERE ER NATURVENNER

Vi gjør mye for å lege sår:
landskapspleie, arondering, tilsåing av tipper, terskler, utsetting av settefisk m.m.

FHR

Foreningen til Hallingvassdragets regulering
Boks 2481 Solli, 0202 Oslo 2
Tlf. 22 43 50 50

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet!

VEST-AGDER ENERGIVERK

Med vår lave elpris, sterk ENØK-innsats
og kommunikasjon med samfunnet, har vi nå
opp i mot 90% av oppvarmingsmarkedet.

VANNKRAFT BIDRAR TIL ET
ENDA BEDRE GRENLANDS-MILJØ

SKK

Skiersfjordens kommunale kraftselskap
STORGATEN 159 • POSTBOKS 80 • 3901 FORSGRUNN • TELEFON 35 54 75 00

SVORKA
ENERGIVERK 6800 BJERNADAL

**Nedre Eiker
Energi**

**Sira-Kvina
kraftselskap**

**ARDAL KOMMUNALE
ENERGIVERK**

VASSKRAFT - DET REINE UNDER!

NRK Nedre Romerike Vannverk A/L
Strandvn. 22,
Boks 25, 2011 Strømmen
Tlf. 63 81 50 50
Telefax 63 80 05 51

**HAFSLUND
ENERGI**

NARVIK ENERGIVERK

Postboks 55
8501 Narvik
Tlf: 76 92 23 00

EFI
SINTEF GRUPPEN

ENØK - BEVISST ENERGIBRUK

Vil du vite hvordan du kan
redusere energikostnadene dine,
ta da kontakt med:

TROMS FYLKESKOMMUNES ENØK-FOND
Tlf.: 77 63 60 11

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet!

Tenk vannkraft -
rein energi

BERGENSHALVØENS KOMMUNALE KRAFTSELSKAP DA

Postboks 383, 5051 NESTTUN
Telefon 55 10 15 20, Telefax 55 10 26 64

Troms
Kraftforsyning

NVE
NORGES VASSDRAGS-
OG ENERGIVERK

Olje eller elektrisk kraft?

- Vi tilbyr og leverer det som er rimeligst, uansett!
- En unik tjeneste informerer time for time om hva som er rimeligst for din bedrift.
- Ring Hydro Texaco for nærmere informasjon, tlf. 22 12 41 61

- ledende på energi

GLOMMENS
OG LAAGENS
BRUKSEIERFORENING

Riktig bruk av ressurser er også naturvern!
Glommens og Laagens Brukselersforening (GLB) er i dag et ressurs- og kompetansesenter med 90 års erfaring i vassdragsforvaltning. Hovedoppgaven er å utnytte vannressursene i landets største vassdrag til beste for de 20 energiverkene som er medlemmer.

Postboks 2903, Solli, 0230 - OSLO. Tlf. 22 54 96 00, Fax. 22 54 96 50.

Kraftindustrien støtter Naturvernforbundet!

Statkraft
Region Nord-Norge

Postboks 163, 8501 NARVIK
Telefon 76 94 60 10 Telefax 76 94 33 53

Følg med i
dagens
spennende
energi- og
miljødebatt.

Les fagbladet
energi

Abonnement:
Telefon 67 11 91 00

Akershus
Energiverk

REN OG FORNYBAR ENERGI
SERVICE OG ENØK

Energiprisene stiger !

Ønsker din bedrift å spare: • Miljøet
• Penger

Ta kontakt med oss !

Bryllaupshaugen 3
5270 VAKSDAL
Telefon: 56 59 73 95
Telefax: 56 59 75 91

energinett

Statkraft
Region Vest-Norge

Region Vest-Norge er Statkrafts driftsområde i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Regionen er ansvarlig for drift av 13 vannkraftverk fordelt på stasjonsgruppene Ulla-Førre, Folgefonn, Eldfjord, Vikfalli og Jostedal. Installert effekt er på 4042 MW og årsproduksjonen ca. 10.500 GWh. Regionsenteret ligger i Sauda.

VANNKRAFT - REN ENERGI !

Finnmark Energiverk AS

Et selskap i Statkraft - konsernet

Omsetning av elektrisk kraft
til
distribusjonsverk
og
større industri

Ta kontakt for tilbud !

Postboks 1503
9501 Alta
Tlf 78 44 30 30
Fax 78 44 31 30

Naturkraft AS har som formål å eksportere elkraft basert på kombinasjoner av gass- og vannkraft. Selskapet tar sikte på å etablere gasskraftverk i Norge som alternativ til kullbasert kraftproduksjon i Norden.

Lars Hillesgate 10 - 5015 Bergen
Telefon 55 97 81 00

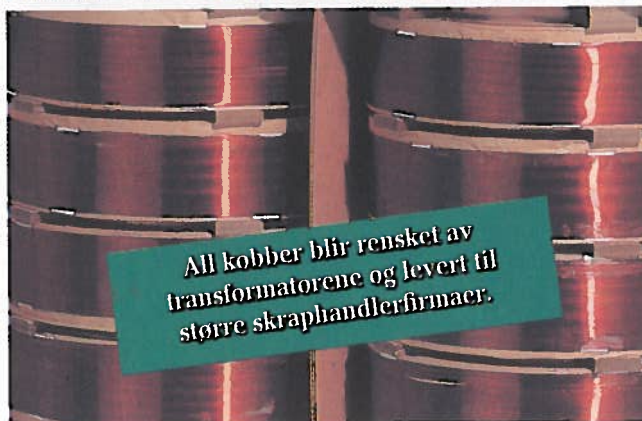
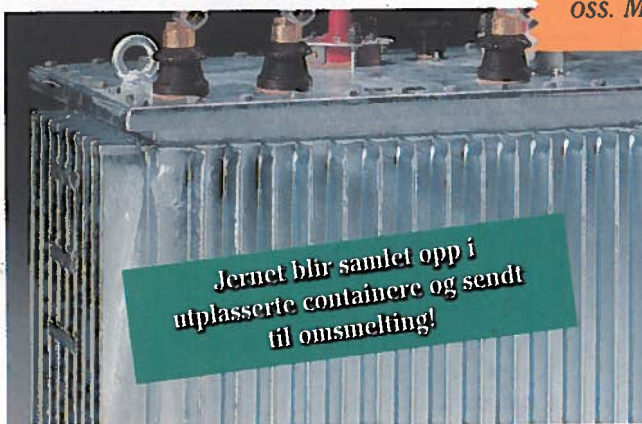
MØRE TRAFØ:

TENK MILJØ!

95% AV EN TRANSFORMATOR FRA MØRE TRAFØ KAN GJENVINNES!

Møre Designteam Følgemønstre AS, NMF 36.

«Etterhvert er vi blitt mer miljøbevisste og flinkere til å legge til rette for miljøbevarende arbeid. Som sagt kan 95% av en transformator fra oss gjenvinnes. Dette skjer ved at spesialfirmaer samler inn utrangerte transformatorer gjennom bl.a. utplasserte containere. Disse blir så demontert og materialene frasortert og sendt til gjenvinning. Oljerester blir samlet i fat og returnert til oss. Møre Trafo er godkjent som mottaker for brukt trafoolje»

*Skadde isolatorer kan ikke gjenvinnes.

**MØRE
TRAFØ**

MØRE TRAFØ AS
HOVEDKONTOR
N-6230 SYKKYLVEN
TLF.: 70 25 17 00
TELEFAX: 70 25 30 09

MØRE TRAFØ AS
REGION VEST
DAMSGÅRDSGT. 163
N-5031 LAKSEVÅG
TLF.: 55 34 54 60
TELEFAX: 55 34 55 65

MØRE TRAFØ AS
REGION ØST
HOTVETVEIEN 86.
N-3018 DRAMMEN
TLF.: 32 89 40 90
TELEFAX: 32 83 67 11

MØRE TRAFØ SVENSKA AB
STATIONSVÅGEN 11, PL.5
S-136 22 HANINGE
SVERIGE
TLF.: 46-8-777 0240
TELEFAX: 46-8-777 0380